

Robert Schumann – *vem är det?*

||| Lena Nettelblatt, text

Imaj fick jag möjlighet att lyssna på en presentation av Repertoarstatistik över arton orkestrar och fem operahus i Sverige spelåret 2014/15. Det var KVASt Kvinnlig Anhopning av svenska Tonsättare med ordförande Maria Lithell Flyg och FST Föreningen Svenska Tonsättare med ordförande Martin Q Larsson, som presenterade sin rapport.

KVASt och FST vill veta om de offentligt finansierade orkestrarna följer de kulturpolitiska målen angående jämställdhet och konstnärlig förnyelse. Därför har de undersökt repertoaren vid 23 institutioner utifrån balansen kvinnor och män, balansen svenskt och utländskt och balansen nykomponerad och tidigare komponerad musik. Projektledare Per-Åke Byström visar hur de har räknat. De har utgått från säsongsprogrammen och räknat antal minuter framförd musik, så kallad durata redovisas i kategorierna kön, kompositionsland och kompositionsår. KVASt har räknat kvinnor och män sedan 2008 men i år är statistiken utvecklad till att inkludera år och land.

Uruppföranden 2 %

Resultatet visar att 18 orkestrar har spelat 30 096 minuter musik komponerad av 3,8 % kvinnor och 96,2 % män. De har spelat 10,2 % av svenska tonsättare och 89,8 % utländska tonsättare. Musiken de har spelat är till 11,8 % komponerad efter 1984 och till 88,5 % komponerad före 1984. Perioden 1900 – 1950 står för 30,2 % och perioden 1850 – 1900 står för 25 %. Uruppföranden är 2 %! De fem operahusen har spelat 79 954

Ordförande i KVASt Maria Lithell Flyg och KVASts logotyp. Foto Peter Öhlander.

minuter med musik av 9,8 % kvinnor och 90,2 % män, 26,7 % musik av svenska tonsättare och 73,3 % utländska tonsättare. Nykomponerat, det vill säga efter 1984, var 45,4 % och äldre musik 54,6 %. Den höga siffran nykomponerat beror på två verk och det är Dr Zjivago komponerad av Lucy

Simon på Malmö Opera (7520 minuter) och Kristina från Duvemåla av Benny Andersson på GöteborgsOperan (20 295 minuter). Musikalen av Lucy Simon är också det enda stycket som de fem operahusen spelat av en kvinnlig tonsättare.

Målet är 20 %

Inbjudna till presentationen är Stockholms konserthuschef tillika ordförande i Svensk scenkonst Stefan Forsberg och Helle Solberg som sedan 1 maj i år är orkesterchef för Kungliga hovkapellet.

– Vi pratar om ny musik och musik av kvinnor på varje repertoarmöte. Men processen är långsam. Det tar tid att växla ur. Beethoven är fortfarande mitt musikaliska lod. Vårt mål är 20 % musik komponerad av kvinnor, 20 % kvinnliga dirigenter och 20 % nykomponerad musik, säger Stefan Forsberg. – Jag är idealist, pianist, tonsättare och jag arrangerade KVASts 1-årsjubileum.

“ “ Vi pratar om ny musik och musik av kvinnor på varje repertoarmöte.

Men processen är långsam. Det tar tid att växla ur.

Sen blev jag chef och realist. För publikens skull har vi [i konserthuset Spira i Jönköping] spelat ett nyskrivet verk per konsert och resten äldre musik. Men musikerna spelar gärna den nutida musiken!

– Ibland kommer det dirigenter som vägrar spela nya verk. Förändringen kommer med yngre dirigenter. Förnyelsearbete och att nå nya publikgrupper är viktigt, säger Stefan Forsberg.

Bäst i klassen

Den orkester som spelat mest musik komponerad av kvinnor är Stockholms Läns Blåsarsymfoniker med 24,4 %.

– Vi har inte den förväntade germaniska kärnrepertoaren. Det räddar oss från Beethoven och Brahms. Vi har inte heller råd att kontraktera dirigenter som kräver att få spela något. Vi lägger i huvudsak programmen själva. Vi frågar dirigenten: Vill du spela detta? Publiken tycker att det är spännande med ny musik, säger Lena Haag som sitter i Blåsarsymfonikernas programråd.

– Jazzklubbarna har fått direktiv som säger att de medverkande på scenen måste vara till minst 40 % kvinnor och 60 % män annars får de inga bidrag. Varför gäller inte samma regler för

alla? frågar Lina Nyberg, jazzmusiker och kompositör som här representerar Imprä. Imprä är en förening och ett nätverk som stödjer främst kvinnor eller transpersoner som arbetar med improviserad musik oavsett genre.

– Kan det bli bättre balans med mer styrning uppifrån, till exempel från Kulturrådet? frågar någon i publiken.

I egenskap av ordförande i bransch- och arbetsgivarorganisationen Svensk scenkonst, frågar Sten Forsberg ordföranden i Föreningen Svenska Tonsättare Martin Q Larsson om de kan samarbeta i frågan om bättre balans i musiklivet och på det svarar Martin ja. De kan ju börja göra som det står på KVASts hemsida: ”Om vi ska hinna bli jämställda före nästa millennieskifte, måste orkestrarna fortsätta att beställa nya stycken, men också medvetet börja bygga repertoar av kvinnliga tonsättare.”

Skuggsäsong

– KVASt föddes ur desperation, säger Karin Rehnqvist, tonsättare, kompositionsprofessor och en av initiativtagarna till KVASt 2008. Nu har vi funderat på hur vi kan hjälpa till och därför har vi gjort en skuggsäsong, ett förslag till repertoar för våra orkestrar och operahus. Det heter Face it/Facit och innehåller annorlunda programidéer. Vi har gjort teman, till exempel Urbanitet med musik av den tyske tonsättaren Heiner Goebbels verk *Surrogate cities* från 1994 och ett nytt verk av den svenska tonsättaren Hanna Hartman. Eller temat *Blåst, bälgar, strömmar, hav* med musik av Helena Munktel, Madeleine Isaksson, Marie Samuelsson och Adriana Hölzky. Eller temat *Sydamerikanska kopplingar* med musik av Lili Boulanger, Ástor Piazzolla, Igor Stravinsky och Joan Tower. Eller *Solen, havet och Polen* med verk av Katarina Leyman, Karol Szymanowski, Jan Sandström och Grazyna Bacewicz. Bakom initiativet står tonsättarna Ida Lundén, Andrea Tarrodi, Karin Rehnqvist och dirigenten Staffan Larsson.

Duratatoppen

I duratatoppen, alltså den kompositör som har spelats i flest minuter under spelåret 2014/15 ligger inte oväntat Brahms. Därefter kommer i fallande

Lena Haag är basklarinetist i Blåsarsymfonikerna som spelar nästan 50 % musik skriven av kvinnor. Foto: House of Wizards

ordning Mozart, Beethoven, Strauss och Sibelius. Första kvinna är Karin Rehnqvist på plats 42. Första svensk och första nu levande kompositör är Anders Hillborg på plats 24. Hans 409 minuter beror mycket på tonsättarfestivalen som Stockholms konserthus hade med honom i november 2014. I kompositörstoppen av antal spelade verk vinner Mozart.

Är han släkt med Clara Schumann?

Lena Haag berättar att hon tillsammans med sin 17-åriga dotter går förbi Stockholms konserthus som på en affisch berättar att de ska spela Rehnsymfonin av Schumann. Lena säger till sin dotter att hon tycker mycket om den symfonin av Robert Schumann.

– Vem är Robert Schumann? säger dottern.

– Har du inte hört talas om Robert Schumann?

– Nej, jag har inte hört talas om honom. Är han släkt med Clara Schumann?

Då blev Lena stolt! Kanske känner hon att vi är på rätt väg i alla fall?

Vi på Musik- och teaterbiblioteket har haft en träff med Thomas Lindahl som är vice ordförande i KVASt. Vi talade om hur vi kan samarbeta för att vi ska kunna erbjuda mer noter av kvinnliga kompositörer till de 120 orkestrar som lånar från oss och till övriga användare. Musikbiblioteksnytt hoppas kunna återkomma med nya insikter.